

יריד המזרח המחודש בנמל תל אביב

אדריכל צדיק אליקים

יריד המזרח המחודש בנמל תל אביב. השדרות הראשיות מהווים את החוליה המקשרת בין קצה פארק הירקון, שפך הירקון, נמל תל אביב ויריד המזרח

בארץ ישראל, כמו גם מדינות רבות ששלחו נציגים להציג בו. בשנת 1936 נוסד הנמל העברי הראשון - הוא נמל תל אביב. על הגדה הצפונית של הירקון, בנה פנחס רוטנברג את תחנת הכוח רידינג, שסיפקה חשמל לתושבי תל אביב והסביבה. על גדות הירקון והים ישבו ראשוני העיר בקפה גלינה וחלמו על העיר הגדולה שיבנו.

תכנון נמל תל אביב ויריד המזרח היו משימה קשה, כיוון שאלו מקומות עם היסטוריה ארוכה, המייצגת את פאר היישוב הארץ ישראלי. נמל תל אביב דרכו הגיעו העולים החדשים והסחורות שקשרו את ישראל לעולם הגדול, יחד עם אתוס בניית הנמל העברי הראשון בארץ ישראל. יריד המזרח היה המקום בו התקיימה התערוכה הגדולה - פאר גאותו של היישוב בתל אביב. בתערוכה זו הוצגו, כאמור, תוצרת ישראל וסחורות מכל העולם, והיא חיברה את היישוב היהודי בארץ ישראל לכלל מדינות העולם. הנמל

יריד המזרח ההיסטורי, תמונה באדיבות חברת אתרים

יריד המזרח המחודש משחזר את ימיו המפוארים של היריד בתקופה שלפני קום המדינה. המתחם, שתוכנן מחדש מתבסס על התוכנית האדריכלית ההיסטורית שהייתה במקום, והוא כולל שדרות, כיכרות, אמפיתיאטרון, גני משחק, מסעדות ובתי קפה, לצד מבני מסחר הממוקמים בבניינים הישנים ששופצו ברוח המקום ותקופת הקמתם

מעט מהתושבים והמבקרים בתל אביב מודעים לכך שקיים מקום המוקף במים משלושת עבריו, ממש כאילו היה מפרץ קסום בים אחר. בספרו של יצחק אורפז, "מסע דניאל" שנכתב ב-1968, גיבור הספר מחפש להתרחק מהמולת העיר, ומגיע לגדות הירקון בנקודת החיבור לים - למקום בו היו נמל תל אביב ויריד המזרח כבר אז מפלט מהמולת הכרך הסואן.

ממש לפני חיבורו של נחל הירקון לים התיכון, הנחל עושה עיקול רחב, עולה צפונה ממהלכו המערבי ונשפך לים, תוך שהוא משאיר פיסת אדמה מחוברת לעיר רק בצלע אחת - אליה מגיעים מהרחובות דיזינגוף, בן יהודה והירקון, ובכך יוצר למעשה את נקודת השיא של רחובות אלה, באזור ההשקה שבין העיר לים.

מאורעות גורליים נקשרו בחצי האי זה. בשנת 1934 נפתחה תערוכת הלבנט, שסימלה היה הגמל המעופף. התערוכה הציגה את מיטב התוצרת של היישוב החדש

*הכותב הוא אדריכל יריד המזרח ונמל תל אביב, מבעלי משרד האדריכלים אליקים אדריכלים

הכיכר המרכזית, שבמרכזה המזרקה, תוכננה באותו המקום בו הייתה הכיכר ההיסטורית. תמונה באדיבות חברת אתרים

פינות משחק מוצלות

אחת מהשדרות הראשיות

אמפיטאטרון בן 500 מקומות

פסל הפועל העברי לצד הבניינים המשוקמים

במעגלים ההולכים וגדלים, ניצבים בנייני המסחר והמחסנים. סביבם כביש במסלול היקפי. סביב הכביש ישנם שטחי חוף פתוחים, מרחבי דשא ועצים. מעברם המים - מי נחל הירקון והים התיכון. בצידו המזרחי של הירקון נמצאים מגרשי החנייה הגדולים. בין מגרשי החנייה וחצי האי מתוכננת שלוש שדרות ראשיות, על יסוד הרחובות שתוכננו על ידי **ריכרד קאופמן**. השדרות יוצרות את מערכת התנועה הרגלית הראשית, והן עוברות דרך כל הבניינים ומהווים את החוליה המקשרת בין קצה פארק הירקון, שפך הירקון, נמל תל אביב ויריד המזרח. את השדרות חוצה, כאמור, כביש היקפי העובר בשטחי יריד המזרח ונמל תל אביב. כביש זה, שהיה תמיד חלק ממערכת התנועה המרכזית של המקום, מהווה כיום את עורק האספקה והשרות לכלל השטח. ממנו ניתן להגיע למגרשי החנייה הקטנים הפזורים בשטח ומשרתים את הקהל בימות השבוע.

בשטח ישנם כיכרות קטנות, אמפיטאטרון בן כ-500 מקומות, שטחי גינון, מתקני משחקים, מסעדות, בתי קפה ועסקים. תמהיל השימושים נקבע באופן בו יהיה עניין

היה פרי תכנונם של האדריכלים **ריכרד קאופמן**, **אלחנני** ואחרים.

תכנון חדש המתבסס על התכנון ההיסטורי

חברת **אתרים** בשיתוף **עיריית תל אביב** בהשקעה של מעל 100 מיליון שקל, שיפצה וחיידשה את מתחם "יריד המזרח" ההיסטורי בנמל תל אביב.

חצי האי הירקוני תוכנן מחדש בהתבסס על התוכנית של **ריכרד קאופמן** שהייתה במקום. לבה של התוכנית היא הכיכר המרכזית, שבמרכזה המזרקה, מרוצפת בפסיפס של דגלי המדינות שהציגו בתערוכה הגדולה. הכיכר תוכננה באותו המקום בו הייתה הכיכר הגדולה, מול בניין תוצרת הארץ, מקום הכינוס הראשי של התערוכה. בשולי הכיכר,

יריד המזרח המחודש בנמל תל אביב

המשך

בין קצה פארק הירקון, שפך הירקון והים - מתחם יריד המזרח בנמל תל אביב במהלך עבודות השיקום שהתבצעו במקום. צילום אווירי, באדיבות חברת אתרים

קפדני, שתחילתו בחורבות שנותרו וסופו בבניינים משוקמים וצנועים, השומרים על רוח המקום והתקופה בה הוקמו. בנייני הפלדה, ההאנגרים הגדולים בנמל תל אביב ויריד המזרח, שוקמו בטכנולוגיות של פלדה, ובנייני הבטון והטיח הקטנים יותר שוקמו, שופצו וטויחו בהתאם לרוח המקום.

המרקם המתוכנן, שנוצר בחיבור שבין נמל תל אביב ויריד המזרח, יוצר מערכת שוות משקל בין הנוף הבנוי לפתוח. תנועת הקהל המבקר נעשית תמיד בין בניינים, במפגשים לא רגולריים עם מבטים פתוחים לים או לירקון. כך נוצרת סיטואציה עירונית מורכבת, בה המבקרים נהנים גם מהסביבה הבנויה וגם מהסביבה הפתוחה. מערכות אלה מזינות אחת את השנייה, ויוצרות הזדמנויות למפגשים אורבניים, השונים בתכלית מאלה הקיימים בעיר, המתבססים על רחובות ובניינים לאורכם. השונות האורבנית שנוצרה במקום יוצרת את התחושה שמהו מיוחד קורה במקום, ומבססת את המקום כשונה ומאתגר, בו בכל פעם שתגיע תגלה משהו חדש. ■

לכל המשפחה, ואכן, המבקרים במקום יכולים ליהנות ממגוון פעילויות לאורך כל שעות היום ולכל הגילאים.

עיצוב המקום שומר על האותנטיות של הבניינים. כל הבניינים נשמרו במתכונתם הבסיסית - לא נוספו שטחי בנייה ולא נהרסו בניינים קיימים. כל הבניינים עברו הליך שיקום ושיפוץ

שטחי גינון, מתקני משחקים, שבילים להולכי רגל ורוכבי אופניים